

چکیده:

امکانات زبانی (grammatical options) به آن دسته از امکاناتی گفته می‌شود که در دستور یا گرامر یک زبان وجود دارد و همه گویندگان آن زبان از نظر استفاده از آن امکانات با همدیگر برابرند. این مجموعه امکانات در هر دوره ای متناسب با پیشرفت و تحولات جامعه و زبان آن جامعه تغییر می‌کند و طبیعتاً با دوره‌های دیگر تفاوت‌هایی دارد. امکانات دستوری، ابزاری در دست شاعران است تا بدان وسیله وزن شعر خود را اعتلا ببخشند و نیز برای انتقال هر چه بهتر معنا از امکانات زبانی مختلف استفاده می‌کنند. این امکانات دست شاعر را در انتخاب چند گزینه مساوی باز گذاشته تا ضمن حفظ معنا و بلاغت، بتواند با انتخاب یکی از گزینه‌ها وزن شعر خود را تنظیم نماید. در هر زبانی یا شاعران و نویسندگان دست به قاعده‌افزایی زده‌اند و یا از طریق گویش‌ها و زبان‌های اطراف تعدادی امکان دستوری به آن زبان افزوده شده است. بررسی امکانات دستوری در بوستان سعدی و ارائه‌ی راهکارهای شاعران زبان فارسی برای برون‌رفت از تنگنای وزن شعر خود از اهداف این تحقیق به شمار می‌رود. نتیجه تحقیق نشان می‌دهد که سعدی از جمله شعرایی است که از امکانات دستوری به وفور استفاده کرده است و این ادعا در تمام آثارش، بالاخص در بوستان، مشهود است. امکانات زبانی موجود در بوستان سعدی از جمله امکاناتی است که در زبان فارسی خلق شده است. نگاه مجزا به این گونه امکانات دستوری بدون توجه به سایر امکانات زبانی متون فارسی نگاهی ناقص و بی‌نتیجه خواهد بود. زمانی امکانات زبانی بوستان سعدی نتیجه خواهد داد که این مجموعه در کنار سایر مجموعه امکانات متون ادب فارسی بررسی شوند یعنی تا به طور کلی مشخص نشود که در زبان فارسی چه امکاناتی هست، و این امکانات در هر حوزه زبانی (نظام آوایی، صرف، نحو، واژگان) تحلیل نشوند، کارهایی مستقلی از این دست به تنهایی موفق نخواهند بود.

کلیدواژه‌ها:

دستور زبان فارسی، امکانات دستوری، اختیارات دستوری، اختیارات زبانی، بوستان سعدی، وزن شعر.